

3. Платформа цифрової трансформації регіонів України – Дія. Цифрова Громада. Режим доступу : <https://hromada.gov.ua/>

Наталія ТАРАСЕВИЧ

здобувачка освітньо-професійної програми
«Менеджмент закладів охорони здоров'я», ЗУНУ
Науковий керівник – д.е.н., професор кафедри менеджменту,
публічного управління та персоналу ЗУНУ Руслан АВГУСТИН

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ЗАЛУЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ ДО БОРОТЬБИ З ХАБАРНИЦТВОМ І КОРУПЦІЄЮ

Результати багатьох незалежних досліджень, включно з даними Transparency International, засвідчують, що країни, які сприймаються як найбільш корумповані, є тими самими країнами, що найбільше страждають від довготривалих конфліктів, спрямованих на знищення державної інфраструктури [1]. Українське суспільство вже сьогодні відчуває болючі симптоми проявів корупції. Це: величезні масштаби розкрадання державних коштів, зростання рівня безробіття та бідності, фактична неспроможність держави протидіяти небезпечним хворобам, що з рештою призводить до поступового вимирання української нації. Слід також взяти до уваги, що за оцінками експертів, зниження Індексу сприйняття корупції лише на один пункт призводить до відтоку з країни капіталу, рівного 0,5 % валового внутрішнього продукту, а також до загального зниження доходів громадян щонайменше на 4 %. Для України ці цифри означають втрату щороку щонайменше 20 млрд гривень. Особливою рисою традиційно високого рівня корупції в різних сферах життя українського суспільства є те, що населення сприймає корупцію як закономірне явище. Враховуючи останнє, пріоритетним напрямом державної антикорупційної політики має стати створення атмосфери громадянського неприйняття корупції.

Ратифікована Верховною Радою України ще у жовтні 2006 р. Конвенція ООН проти корупції з-поміж інших ключових засад здійснення державами-учасницями політики у сфері запобігання та протидії корупції визначає забезпечення доступу громадськості до процесів протидії корупції [2].

За ст. 13 цієї Конвенції кожна держава-учасниця повинна вживати належних заходів для сприяння активній участі громадянського суспільства у

запобіганні корупції й боротьбі з нею, та для поглиблення розуміння суспільством факту існування, причин і небезпек корупції:

- залучення населення до процесів прийняття рішень та посилення прозорості їх прийняття;
- забезпечення ефективного доступу населення до інформації та проведення заходів щодо інформування населення;
- повага, заохочення та захист свободи пошуку, отримання, опублікування та поширення інформації про корупцію. Можуть установлюватися певні обмеження цієї свободи, але тільки такі, що передбачені законом і є необхідними: для поваги прав або репутації інших осіб; для захисту національної безпеки, публічного порядку, моралі чи охорони здоров'я [2].

Зміцнення співробітництва державної влади з громадянським суспільством у сфері протидії корупції вимагають і рекомендації Стамбульського плану.

Зокрема, третій принцип Плану передбачає підтримку активної участі громадськості в реформах через сприяння суспільному обговоренню проблеми корупції й участі громадян у попередженні її проявів шляхом:

- ініціювання на різних рівнях кампаній щодо підвищення поінформованості суспільства та проведення освітніх програм, що стосуються негативних наслідків корупції;
- залучення неурядових організацій до моніторингу діяльності державного сектору, забезпечення наявності в цих організаціях необхідних методів і навичок для запобігання корупції;
- розширення співробітництва між урядовими структурами, неурядовими організаціями, приватним сектором, професійними організаціями, незалежними науково-аналітичними центрами в питаннях протидії корупції;
- затвердження положень, що будуть гарантувати неурядовим організаціям необхідні права для ефективної участі в боротьбі з корупцією;
- забезпечення доступу громадськості до інформації, що має відношення до сфери протидії корупції [3].

Національне законодавство України в свою чергу передбачає участь інститутів громадянського суспільства в реалізації державної антикорупційної політики. Загалом, можна говорити про еволюцію державних підходів щодо антикорупційного політичного процесу: на законодавчому рівні відбулося

зміщення акцентів від переважно боротьби з корупціонерами (Закон України „Про боротьбу з корупцією“.) до запобігання корупції як явища та мінімізації впливу корупціогенних чинників (Закон України „Про засади запобігання та протидії корупції“).

Одним із кроків реалізації проекту та виконання рекомендацій Групи держав Ради Європи проти корупції (ГРЕКО) стало створення інституту Урядового уповноваженого з питань антикорупційної політики та впровадження механізмів для залучення громадськості до участі в заходах щодо запобігання та протидії корупції. В Україні утворено Громадську раду при Урядовому уповноваженому. Рішення Урядового уповноваженого про створення Громадської Ради є важливим кроком українських органів державної влади на шляху до залучення громадськості до боротьби з корупцією. За умови забезпечення необхідного рівня незалежності функціонування Ради, „прийняте рішення неодмінно слугуватиме прикладом для багатьох інших країн, у яких залучення громадянського суспільства до боротьби з корупцією все ще лишається на рівні ідеї“.

Але реальна участь громадянського суспільства у заходах протидії корупції відповідно до нормативних приписів сьогодні повною мірою не реалізується.

В Україні зареєстровано більше 40 громадських організацій, які так чи інакше задекларували свої наміри боротися з корупцією. Ще у лютому 2017 р. низка таких громадських організацій створили Антикорупційний фронт України. Серед його завдань задекларовано: громадський контроль за прийняттям рішень органами влади, вплив на кадрову політику, моніторинг доходів та видатків посадовців, формування громадської думки і середовища, нетерпимого до корупції. Поява Фронту передбачала створення робочої Комісії з питань координації діяльності громадських організацій у сфері боротьби з корупцією. Проте, даний пункт діяльності цієї коаліції залишився невиконаним.

За висновками Антикорупційної мережі Організації економічного співробітництва і розвитку щодо України „проблема полягає у відсутності сильної позаурядової організації, яка б займалася проблемами боротьби з корупцією, могла б зосередити навколо себе зусилля інших громадських об'єднань і служила б впливовим партнером органів державної влади“. Треба констатувати, що Фронт такою організацією не став.

У квітні 2018 року Агентством УНІАН проанонсовано появу Народного антикорупційного фронту України (НАФУ) – організації, члени якої готові боротися з корупціонерами радикальними методами. Однак, як видається, силова протидія громадськості корупційним проявам несе в собі небезпеку і може породити низку нових проблем. Крім того, світовий досвід не знає прецедентів віднесення повноважень у сфері боротьби з корупцією, до прямої компетенції громадськості.

Існує позитивно показовий світовий досвід ефективної співпраці державного і недержавного сектору в питаннях протидії корупції саме в тих державах де раніше корупція сягала рівня ледь не офіційної державної політики. Приміром:

– у Гонконгу в другій половині ХХ ст. було створено незалежну від влади комісію боротьби з корупцією. У її обов'язки входило незалежне розслідування виявів корупції, розроблення і втілення організаційних, юридичних і адміністративних антикорупційних заходів, а також проведення широкої інформаційно-просвітницької кампанії. Діяльність НКБК щільно контролюється структурами громадянського суспільства;

– в Сингапурі поряд із спеціальним бюро з розслідування фактів корупції, діють спеціальні наглядові комісії з представників громадськості;

– в Індії ті самі функції виконує Національна спілка громадської дії [4].

Отже, на сучасному рівні державної антикорупційної політики Україні слід виходити з того, що абсолютно подолати корупцію неможливо – можна лише мінімізувати її вплив на життя суспільства, зокрема: в умовах недостатнього рівня довіри населення до органів державної влади, популяризувати ідею активної протидії виявам корупції мають саме інститути громадянського суспільства, а держава повинна сприяти їм в цьому; антикорупційні недержавні організації повинні створити дієву коаліцію, яка б стала повноправним партнером держави.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Transparency International. URL: <https://www.transparency.org/en>
2. Конвенція ООН проти корупції. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text
3. Стамбульський план дій з боротьби проти корупції. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966_001-04#Text
4. Августин Руслан Ростиславович, & Демків Ірина Олегівна. (2021). Антикорупційний механізм та засоби детінізації у соціальній сфері. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм*, (13), 27-37. <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2021-13-03>